

Blagajniška knjiga izkazuje v tem poslovnem obdobju 9.104.128 din prometa. Dohodkov je bilo 4.581.484 din, izdatkov pa 4.522.644 din. Saldo blagajne dne 24. aprila 1960 je 58.840 din.

Društvena imovina v zalogi publikacij (Loški razgledi, turistični vodnik) znaša 844.700 din. Društvene obveznosti v višini 458.150 din sestavljajo posojilo v Komunalni banki, investicijsko posojilo Turističnega društva in nekaj manjših neplačanih računov.

Poročilo gospodarja

(Poroča prof. France Planina)

Članom Muzejskega društva so znane selitve našega muzeja. Ko so bile zbirke po koncu druge svetovne vojne razmetane po klopeh in oltarjih kapucinske cerkve in smo bili v zadregi, kam naj jih namestimo, so nam pogledi prvič uhajali na loški grad, kjer je bila tisti čas nastanjena bolnišnica za vojne ujetnike. To so bile tihe želje, o katerih pa nismo mogli upati, da se bodo kdaj uresničile. Vendar smo na sejah večkrat govorili, da bi bil grad najprikladnejši za muzej. K sreči so tudi politični delavci naše občine kmalu uvideli, da bi bil muzej najprikladnejša ustanova za grad.

Občina je po osvoboditvi prevzemala vedno več nalog, poleg politično-upravnih gospodarske in kulturne. Ljudski odbori so postali varuhi vrednot in pospeševalci kulture. V mnogih krajih so uradno ustanovili muzej, da so izpolnili tudi ta del svoje dolžnosti. V Loku pa se je že krepko uveljavljalo Muzejsko društvo in imelo dobro oporo v ljudstvu samem. Občinski ljudski odbor ga je zato kar pritegnil kot svojega sodelavca na prosvetnem področju. Tako se mu ni bilo treba ukvarjati s tem, da bi šele iskal muzejske delavce in jih spodbujal k delu. Moral je pa seveda prevzeti skrb za materialne potrebe muzeja, med drugim tudi skrb za primerne prostore. Ko je najel domala ves puštalski grad, smo lahko znatno razširili razstavne zbirke in je loški muzej dobival vedno večji sloves tudi med obiskovalci iz drugih krajev. Misel, da bi bilo za muzej in za mesto prav, če bi ga namestili na loškem gradu, s tem ni bila pokopana ne pri odboru Muzejskega društva ne pri predstavnikih ObLO. Ko je prenehala bolnišnica za vojne ujetnike, se naša misel še ni uresničila. Ko pa je z 31. decembrom 1958 bil razpuščen kazensko-poboljševalni zavod, je dolgoletna želja postala dejstvo.

Odbor je že vnaprej pripravil načrt za preselitev in za novo ureditev zbirke. Takoj po novem letu 1959 smo začeli s selitvijo. Razstavne zbirke smo prepeljali v nekaj dneh, predmete iz skladišč, delavnice in pisarne pa čez nekaj tednov. Večinoma smo jih spravili takoj po sobah, kakor je bilo predvideno po načrtu. A vse prostore je bilo treba še preurediti, zamenjati vrata, prebiti nova in zazidati prejšnja, urediti električno napeljavo, preurediti dohode na vrt, na dvorišče in na hodnike, prenoviti tla, preslikati zidove, nabaviti tekače, izboljšati vitrine, razkužiti in popraviti razstavne predmete in drugo. Muzejska uprava in društvo sta si prizadevala, da bi s čim manjšimi stroški čim bolje in čim lepše opremila nove prostore. Kljub temu je moral ObLO žrtvovati precejšnja sredstva za grad in muzej. Društvo upa, da niti ObLO niti prebivalstvo občine ne šteje teh izdatkov za zapravljenе. Saj je grad s tem ohranjen kot zgodovinski spomenik in je dobil tisto kulturno funkcijo, ki je z njim najbolj v soglasju. Iz izjav obiskovalcev je videti, da bosta grad in muzej postala simbol našega mesta in bo Loka prav po njiju znana širom po Sloveniji in Jugoslaviji, kakor je na primer Kropa znana po svojem umetnem kovaštvu. Razstavne zbirke niso sedaj samo bolj in pregledneje urejene, ampak so tudi pomnožene z mnogimi eksponati, ki jih v Puštalu še ni bilo.

Pri izdelavi načrta za razstavne zbirke smo vzeli v poštev časovni in vsebinski moment. Skušali smo prikazati naravne značilnosti loškega ozemlja in socialni ter kulturni razvoj ljudstva in njegovega udejstvovanja. Osnovna misel našega muzeja naj bi bila: delovni človek na loškem ozemlju se je skozi stoletja upiral pritisku tuje gosposke in delal za napredek na vseh področjih življenja, političnem, socialnem, gospodarskem in prosvetnem.

Od prikaza loškega ozemlja in njegovega fevdalnega središča ter nekaterih značilnosti narave si sledijo zbirke, ki upoštevajo razvoj človeške družbe od predzgodovinske dobe do časov narodno-osvobodilnega gibanja. V 11 od 14 razstavnih sob, 1 dvorani in 2 hodnikih so razporejeni predmeti, ki pričajo o življenju človeka na loškem ozemlju od predslovenskih časov skozi stoletja fevdalnega gospodarstva do borbene okupacijske dobe. Prepričan sem, da naše zbirke in njihov pomen vsi poznate. Zato ne bom govoril o njihovi sedanji ureditvi, ampak se bom dotaknil načrtov za njihovo nadaljnje izpopolnjevanje in preurejanje.

Loško ozemlje, njegova kameninska zgradba in površinske oblike so še jako skromno predstavljene. Treba bo dodajati značilne slike pokrajin in krajev ter nazorneje prikazati razvoj in sestavo ozemlja z geološko, petrografsko in morfološko karto ter ustreznimi slikami in skicami, kar pa seveda zahteva še podrobnega študija. Poleg makete loškega gradu, kakršen je bil pred predelavo, ko je imel še stolp z ječami na sredini, so v prvi sobi razstavljene še izkapanine s Krančeljna, ki kažejo življenje posadke v tej najstarejši utrdbi fevdalne oblasti. To so razni predmeti iz srednjega veka, nekateri med njimi zanimive redkosti. Obenem je prikazano izkopavanje in podobni primeri iz drugih dežel. Čeprav so bili železni predmeti strokovno preparirani, jih spet razjeda rja in bo treba najti uspešnejši način, da se ohranijo.

Zelo pomanjkljiva je zbirka o živi naravi loškega ozemlja, saj vsebuje le nekaj živali, ki so bile slučajno pridobljene, kakor je pač odločila lovška sreča nekaterih prijateljev muzeja. V načrtu imamo, da uredimo najvažnejše življenjske združbe v dioramah. Prvo takšno združbo ali viotop bomo priredili še letos, če ne bo prevelikih zaprek z denarjem in gradivom. Upodabljala bo življenje v našem gozdu. Pri tem je najteže prikazati rastlinstvo, saj se rastline ne dajo nagačiti, ampak jih je treba izdelati ročno iz blaga in papirja. Taka diorama za steklom napravi zelo nazoren vtis, če je primerno osvetljena in opremljena s slikanim ozadjem. Posebno privlačna in poučna je za šolsko mladino.

Najbolj pomanjkljiva je arheološka zbirka, ki priča o naseljenosti ozemlja v predzgodovinskih in rimskih časih. Glede tega je loško ozemlje med najslabše preiskanimi. Razen slučajnih najdb v Godeških dobravah, v novem naselju pri Starem dvoru in na kraju nekdanje loške šole premore muzej le izkapanine iz lubniškega Kevderca. Predmeti, ki jih je ekipa SAZU lansko leto izkopala v Kevdercu, nam bodo leto izročeni. V evidenci pa imamo izkopavanja na Puštalu nad Trnjem, v Godeških dobravah, pri Gorenji vasi in pri Volaki. Ker je treba izkopavati strokovno in vse najdbe temeljito proučiti, da se pokažejo razmere iz preteklosti, bo trajalo še več let, preden bodo podani prvi rezultati o predzgodovini loškega ozemlja. Nikjer še nimamo sledov slovenskih gradišč. Prehod po obeh dolinah iz ravnine v gorovje je gotovo zahteval, da so tudi prvi slovenski naseljevalci postavili tu neke svoje utrjene

postojanko. O tem seveda ne moremo delati načrtov, kot ne vemo, ali se bo kaj našlo. Nujno pa bo treba prikazati potek slovenske in poznejše nemške naselitve. To nam ne bo težko, saj je naš predsednik natančno obdelal kolonizacijo Poljanske in Selške doline ter Sorškega polja, torej celotnega loškega ozemlja.

Naslednja grajska soba opozarja na fevdalne postojanke in njihove gospodarje, med katere so se povzpeli celo nekateri trgovci domačini, kakor kažeta primera Oblakov v Puštalu in Demšarjev v Stari Loki. Tu bo treba razstaviti dokumente o bremenih, ki jih je loška fevdalna gosposka nalagala podložniku. V sobi gradov ali v sosednji sobi loškega mesta bi bilo treba predstaviti ne le fevdalne gospodarje, ampak tudi njihove uradnike, ki so v njihovem imenu določali usodo prebivalstvu loškega ozemlja. V sobi mesta Loke bo treba dokumentirati mestno upravo in njen razvoj, širjenje mestnega vpliva na okolico in postopno večanje loške občine v zadnjem času. Prav bi bilo, da bi posebej prikazali meščanski dom, kakor je zgoraj predstavljen kmečki dom. Pri tem bomo že spet zadeli na vprašanje prostora in bomo morali z začudenjem ugotoviti, da bo treba za muzej uporabiti še druge prostore v gradu, čeprav je nekateri odborniki spočetka skrbelo, ali bomo imeli toliko razstavnega gradiva, da bomo mogli napolniti sedaj razpoložljive sobe. Enako se nam bo godilo, ko bomo zbrali gradivo za prikaz kapitalistične dobe in industrializacije Loke ter splošnega gospodarskega napredka, v čemer je sedaj v našem muzeju velika vrzel.

Za cehovsko zbirko ne moremo pričakovati kakih novih pridobitev, pač pa bi morali predstaviti kak prizor iz življenja v cehovskih časih, kakor ga je n. pr. literarno naslikal pisatelj Tavčar v Visoški kroniki. Ljubljana ima že več slikarskih kompozicij, ki predstavljajo značilne prizore iz slovenske zgodovine. Treba bo vzpodbuditi kakega našega umetnika, da se bo poglobil v dokumente loške zgodovine in nam upodobil njene značilnosti.

Nadaljnji razvoj našega muzeja bo moral prej ali slej zavzeti to smer, da bo namesto predmetov samih prikazoval življenje ob teh predmetih. To se bo moralo zgoditi ne le z živalskimi in rastlinskimi naravnimi združbami, ampak bo treba tako predstaviti tudi družbeni razvoj človeka.

Ko pregledamo zbirke v pritličju od sobe loškega ozemlja do cehovske sobe, se morda pri komu zbudi dvom, ali ni preveč poudarjena povezanost loškega

ozemlja z Nemci. Nikakor ne smemo zatiskati oči pred zgodovinsko resnico, da so tod nemški škofje izvajali oblast skozi 850 let in so velik del ozemlja naselili z nemškimi naselniki. O tem mora muzej podati zgodovinsko sliko. Močneje pa bi morali poudariti dejstvo, da so na loškem ozemlju prvotna slovenska naselja, kakor n. pr. Stara Loka, Suha, Reteče itd. in so se naši slovenski predniki narodnostno tako močno uveljavljali, da se je ves nemški življenjski časovni pretopil v slovenskega in se tod ni napravil nekač jezikovni otok kot na Kočevskem, ampak se jezikovni razvoj pozna samo v posebnem narečju in v krajevnih, ledinskih in rodbinskih imenih. Na ta način bo naš muzej dokaz narodnostne premoči loškega delovnega človeka.

Na spodnjem hodniku so sedaj tri majhne, nedokončane zbirke: o šolstvu, Narodni čitalnici in zbirka orožja. Vse tri so potrebne izpopolnitve, da bo iz njih razvidna popolnejša slika o razvoju šol in družbenih organizacij. Za orožje smo že pred časom naprosili strokovnjaka, da ga bo pravilno poimenoval, pojasnil in razvrstil po starosti.

Bivša kapela bo odslej služila za razstavo baročne rezbarske umetnosti 17. stoletja. Ker je bila umetnost tisti čas skoraj povsem odvisna od cerkve in nimamo na loškem ozemlju posvetnih izdelkov te umetnosti, bo pač prikazana s cerkvenimi predmeti, to je z dražgoškimi oltarji, ki so po izjavah umetnostnih zgodovinarjev najznačilnejši in najlepši primer v Sloveniji in nazorno kažejo razvojne stopnje te umetnosti. Republiški zavod za varstvo spomenikov Slovenije prav sedaj opravlja s svojimi strokovnjaki restavratorska dela teh umetnin.

Med zbirkami v prvem nadstropju so na prvem mestu postavljene zbirke loških obrti. Zbrano je orodje in prikazan način dela ter izdelki platnarjev, barvarjev, kovačev, klobučarjev, glavnikarjev, lončarjev, sitarjev in čipkaric. Kadar bodo na razpolago sredstva, bo treba za neko od teh obrti posneti in predstaviti popolno delavnico, da bo vidno celotno okolje, v katerem je loški obrtnik nekoč živel in ročno ustvarjal svoje izdelke. V ta namen bo potrebno v najkrajšem času napraviti načrte nekaterih delavnic, kolikor so še ohranjene, ali jih je še mogoče ugotoviti po pripovedovanju starih mojstrov. V zvezi s tem mora muzej poskrbeti, da bo tovarna »Šešir« primerno uredila zunanost klobučarske trgovinice na Lontргу št. 5, ki so njen vhod pod nadstropnim pomolom odkrili leta 1957 in je

edini primer trgovskih lokalov, kakršni so bili v prejšnjih časih po mestu.

Kmečka soba je dobro predstavljena in bo potrebna le manjših dopolnitev, od črne kuhinje pa je prikazan le del pred pečjo. Glede kmečkega stavbarstva nas čaka naloga, da čimprej — dokler še ni vse staro na terenu uničeno — posnamemo pristne zunanjsčine in notranjsčine kmečkih hiš po vsem loškem ozemlju z vsemi značilnimi podrobnostmi. Zal nimamo več našega spretnega sodelavca Gregorja Kanklja, da bi nam še v maketah upodobil najznačilnejše domačije iz obeh dolin. Muzej mora budno paziti, da ne zamudi trenutka, ko bodo začeli podirati kako leseno hišo, in jo da v celoti prenesti v Loko in postaviti med drevjem na grajskem vrtu, kjer bi stala kakor v svojem pravem okolju.

Glede visoške sobe se nam vsiljuje vprašanje, ali je prav, da razstavljamo vse kose oprave, čeprav vemo, da so nekateri iz 18. stoletja in pristni, drugi pa na novo izdelani leta 1905. K temu, da obdržimo vse kose, nas opravičuje samo to, ker jih je pisatelj Tavčar uporabljal kot celoto v svojem dvorcu na Visokem. Zaželeno bi bilo, da bi kopiji portretov zadnjih Visočanov, ki visita nad posteljami, zamenjali z originaloma, ki sta Šubičevo delo in sta v zasebni lasti v Loko.

Zbirka o kulturnih delavcih z loškega ozemlja je že precejšnja, vendar je še zelo nepopolna in jo bo treba sproti dopoljevati s tem, da poiščemo razna njihova knjižna dela in njihove slike, obenem pa zbiramo življenjepisne podatke in jih objavljamo. Tudi zbirka ljudske umetnosti je zelo pestra in zelo nepopolna. Tu nas čaka velika naloga: proučevati, od kod in iz katerega časa izvirajo izdelki ljudskih umetnikov in pregledati vse ozemlje ter sestaviti topografski seznam vseh zanimivih etnografskih, umetniških in drugih kulturnozgodovinskih predmetov ter naravnih znamenitosti. Takšno evidentiranje postaja nujna potreba, ker ljudje v svoji nevednosti zametujejo in uničujejo te predmete, obenem pa naše ozemlje obiskujejo prekupčevalci z umetninami in starinami, med njimi celo takšni, ki jih odnašajo po naročilu kulturnih ustanov. Verjetno pridejo tu in tam takšni predmeti tudi na »Odpad« in bi bilo treba imeti o tem stalni pregled.

Pri mnogih zbirkah manjkajo zemljevidi, s katerih bi bilo razvidno, kako je ta ali oni predmet, ta ali oni pojav razširjen po loškem ozemlju. Posebno potrebni so zemljevidi v oddelku NOB, da bi prika-

zali, kako so se na naših tleh odigrali razni pomembni dogodki med okupacijo in narodnoosvobodilno borbo. Ta oddelek bo zahteval še mnogo terenskega in arhivskega proučevanja ter dopolnjevanja gradiva, s čemer bo moral biti zadolžen posebni kustos zgodovinar.

O delih naših slikarjev in kiparjev, ki zavzemajo zgornji hodnik, o nameravani ureditvi galerije in o občasnih razstavah bo poročal ravnatelj muzeja.

Naš muzej je s preselitvijo na grad in z novo ureditvijo tako napredoval, da postaja glavna privlačnost našega mesta, ki je že samo po sebi zelo zanimivo za vsakega razgledanega človeka. Poleg mnogih drugih zanimivosti se muzej posebno odlikuje po treh zbirkah: cehovski, obrtni in zbirki baročne umetnosti 17. stoletja, ki bo v kratkem postavljena. Na teh področjih in po lepoti kraja, kjer je nameščen, se drugi slovenski muzeji težko merijo z našim. Ne smemo pa se ustaviti pri sedanjem stanju. Loški muzej mora še bolj zaživeti in napredovati. Kakor ste slišali, nam v ta namen ne manjka ne načrtov in ne dobre volje za delo.

Poročilo nadzornega odbora

(Poročevalec Branko Berčič)

Na zadnjem občnem zboru Muzejskega društva v Skofji Loki, ki je bil dne 30. marca 1958, so bili za člane nadzornega odbora izvoljeni tovariši Ivan Hafner, Gregor Kankelj in Silvo Marguč. Tovariš Marguč je že na 1. seji upravnega odbora podal ostavko na svojo izvolitev, druga dva odbornika pa sta v času med obema občinama zboroma umrla. Nadzorni odbor Muzejskega društva je ostal nezaseden.

Zaradi tega je društveni upravni odbor na svoji seji 6. aprila 1960 izbral iz svoje sredine tri člane, ki naj bi v imenu nadzornega odbora pregledali društveno poslovanje in o tem poročali občnemu zboru. Pri pregledu, ki je bil opravljen dne 22. aprila 1960, en član, Svetko Kobal, zaradi službene zadržanosti ni bil navzoč, druga dva člana, tovariša Lovro Planina in Branko Berčič, pa sta pregledala vse tajniško in blagajniško poslovanje, in sicer: glavno blagajniško knjigo, pomožno blagajniško knjigo za spomeniškovarstveno komunalno urejanje starega dela mesta, pomožno blagajniško knjigo za založniško dejavnost (Loški razgledi, druge publikacije, razglednice), društveno imovino (zaloga publikacij in razglednic), sejne zapisnike društvenega uprav-

nega odbora in društveno korespondenco in seznam članov Muzejskega društva.

Pri blagajniškem poslovanju je bilo ugotovljeno, da je delo razdeljeno med blagajnikom in tajnico. Tajnica opravlja tekoče gotovinske posle, vodi pomožne blagajniške knjige in preglede, evidenco nad računi in društveno imovino; blagajnik pa vodi glavno blagajniško knjigo, posluje z banko, odobrava izplačila, ki so v zvezi s spomeniškovarstvenimi investicijskimi deli in tudi kontrolira njihovo izvajanje, nadzoruje tekoče blagajniško poslovanje, skrbi za dotok društvenih dohodkov za organizacijsko in založniško dejavnost (članarina, oglasi) in za načelno finančno politiko v društvu. Zaključne številke blagajniškega poslovanja kažejo, da je bilo v času od zadnjega občnega zbora okoli 9 milijonov prometa, od tega čez 3 milijone v zvezi s spomeniškovarstvenimi investicijami, skoraj 6 milijonov pa odpade na založniško in drugo organizacijsko dejavnost. Primerjanje blagajniških knjig in preverjanje nekaterih finančnih operacij pa je pokazalo, da so vsi dohodki in izdatki dokumentirani in da se izkazani finančni rezultat ujema z zadnjim bančnim izpiskom in prešteto gotovino. V redu je tudi evidenca nad prejetimi in izdanimi publikacijami, ugotovljena zaloga pa ustreza dejanskemu stanju. Društvena imovina je v redu hranjena.

Kolikor je tajniško poslovanje v pomoč društveni blagajni, je bilo že navedeno. Kot samostojno delo pa obsega vodenje knjige sejnih zapisnikov, vodenje vložnega zapisnika, sprejemanja in odpošiljanja pošte, izvrševanje tistih sklepov skupnih sej upravnega odbora Muzejskega društva in muzejskega upravnega odbora, ki se nanašajo na društvo oziroma evidenca nad tem, delo z razpečevanjem društvenih publikacij, vodenja seznama članov Muzejskega društva in opravljanje tekočih administrativnih in organizacijskih poslov. Pri pregledu je bilo ugotovljeno vzorno vodenje vseh knjig, evidenc in društvenega arhiva. Glede na sejah sprejetih sklepov pa je iz zapisnika razvidno, da je upravni odbor na eni svojih zadnjih sej sam pregledal njihovo izpolnjevanje in ugotovil, zakaj niso bili izvršeni, ali pa, da so še v teku.

Komisija je ob pregledu ugotovila tudi nekatere stvari, ki jih kaže posebej omeniti:

— Upravni odbor Muzejskega društva je vzorno sodeloval z ObLO Skofja Loka v vseh zadevah, ki se tičejo spomeniškovarstvenih komunalnih vprašanj, užival